

(Ne)Známi: MY verzus ONI

KTO SOM JA?

ISLAMONLINE.sk

Vzdelávací materiál (Ne)Známi: MY verzus ONI je zameraný na prierezové témy: rozvoj prosociálneho správania (identita, atribúcia, pozitívne hodnotenie, empatia), multikultúrna výchova a ľudské práva.

Zostavila a vydala:
Islamská nadácia na Slovensku (INS), 2020.
Fotografie: public domain.

Projekt (Ne)Známi susedia je realizovaný s finančnou podporou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky v rámci dotačného programu na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Za obsah zodpovedá výlučne Islamská nadácia na Slovensku.

TÉMA: IDENTITA
VZDELÁVACÍ MATERIÁL Č. 1

02

TÉMA: KTO SOM JA?

Cieľová skupina: študenti a študentky stredných škôl / gymnázií vo veku 15 - 19 rokov a ich pedagógovia.

Predmet: náuka o spoločnosti, občianska náuka, psychosociálny tréning, spoločenskovedný seminár, triednická hodina.

Rozsah: 3 x 45 minút.

Štruktúra hodín: vzdelávací balík sa skladá z viacerých aktivít, ktoré na seba jednotlivo nadväzujú.

Materiál: uvedené pri jednotlivých aktivitách.

CIEĽ AKTIVITY:

Zintenzívniť sebavnímanie a sebareflexiu, rozpoznať faktory vplývajúce na formovanie identity, rozpoznať dôvody svojho správania, spoznať odlišné socio-kultúrne zázemie spolužiakov, budovanie sebadôvery a vzájomnej dôvery v triede.

Kľúčové slová: osobná/sociálna/kultúrna identita, viacvrstevná identita, identifikácia, sociálna rola, osobnosť, komunikácia, medzikultúrna kompetencia.

03

MYSLITEĽŇA: ÚVOD DO TÉMY

Študentov aktivizujeme otázkami a spoločným brainstormingom:

1. Čo je identita?
2. Je identita vrodená?
3. Čo znamená identifikovať sa s niečím?
4. Aké sú naše aktuálne sociálne roly?
5. Do akých sociálnych skupín patríme?
6. Prevláda v triede súlad alebo sa črtá konflikt?
7. Aby sme si rozumeli, musíme nevyhnutne rozprávať spoločným jazykom?
8. Môžu spolunažívať a dobre vychádzať príslušníci rôznych kultúr?
9. Majú odlišné kultúry odlišné hodnoty?

SLOVNÍK POJMOV:

Identita je definovanie a seba-definovanie osoby, ktoré vyjadruje, čím je osoba od iných ľudí vo svojom prostredí a pre iných ľudí rozpoznateľná (autentická), čím je jej sociálna pozícia a rola v jej spoločenstve legitímna, aký zmysel a význam nadobúda konanie osoby vo vzťahu k iným osobám a ľudským spoločenstvám a aký význam osoba a iní pripisujú svojmu - jej životnému príbehu.

Pocitová identita – ako sa vidím ja.

Prisudzovaná identita – ako ma vidia ostatní.

04

Formovanie identity je dynamický proces prepájajúci jednak osobný svet so svetom sociálnym – človek sa formuje nielen tým, kým je a čo si nesie vo svojej genetickej výbave, ale aj ako súčasť určitého prostredia a kultúry.

Dôležité: identita nie je statická, ale naopak, má dynamický charakter, má rôzne stupne a v rôznom kontexte života môžu mať centrálnu postavenie rôzne komponenty. V centre pozornosti je teda nielen osobná, ale aj sociálna identita. Obidve sú vo vzájomnom vzťahu a vyvíjajú sa vo vzájomnej interakcii. Osobná a sociálna identita tak vytvárajú systém identity.

Teória sociálnej identity sa považuje za dôležitý motív skupinovej identity človeka, potrebu udržať si pozitívnu sociálnu identitu. Tento motív spôsobuje, že jedinci znižujú hodnotenie členov iných skupín, aby pri porovnávaní vyznela ich skupina priaznivejšie.

Kultúrna identita je súhrn presvedčení a postojov, ktoré ľudia zdieľajú sami o sebe ako príslušníkov k určitej kultúrnej skupine. Príslušnosť k národu, etniku, náboženstvu alebo skupine ľudí je jedným z dôležitých motívov ľudského správania. Kultúrna identita teda v sebe nesie obraz spoločnosti o sebe samej, jej historické skúsenosti, viaže sa na určitý jazyk aj na určité vzorce správania a úzko súvisí s ostatnými identifikačnými znakmi. Spôsobuje aj veľmi rôznorodé fungovanie kultúrnej identity v živote sociálnej skupiny.

Kultúra – podstata medziľudských vzťahov v sociálnych inštitúciách, obsahuje hodnoty, názory, postoje, normy a kultúrne vzory, ktoré ovplyvňujú spôsob myslenia, pocitov, správania a produkty materiálnej a nemateriálnej povahy. Kultúra je pre každú sociálnu skupinu špecifická a odovzdáva sa z generácie na generáciu prostredníctvom procesu učenia.

Kultúrou určitého spoločenstva sa teda myslia zvyklosti, symboly, komunikačné normy a jazykové rituály, zdieľané hodnotové systémy, odovzdávanie skúseností a podobne. V užšom slova zmysle pojem kultúra súvisí predovšetkým s prejavmi a správaním sa ľudí.

05

Dôležité: kultúra je stabilná vtedy, keď normy nášho správania odrážajú hodnoty, ktoré vyznávame. Ak rozumieme svojej vlastnej kultúre, poznáme ju a ovládame, vtedy je možná efektívna komunikácia a interakcia s okolím, resp. s inými kultúrami.

V opačnom prípade nastáva preskupenie systému kultúry, jeho noriem a hodnôt, dochádza ku **konfliktu**.

Kultúrna kompetencia vyjadruje schopnosť orientácie vo svojej vlastnej kultúre.

Medzikultúrna kompetencia je schopnosť orientácie človeka nielen v kultúre vlastnej, ale aj v cudzích kultúrach.

Sociálna skupina je charakteristická existenciou interakčných a komunikačných väzieb medzi jej členmi. Existenciu väzieb podmieňujú spoločné záujmy, ciele a smerovanie, ktoré vychádza zo spoločných hodnôt a noriem a členovia skupiny vystupujú ako realizátori príslušných sociálnych rolí.

Norma určuje, čo je „správne“ a „nesprávne“. Norma sa udržuje a rozvíja na formálnej úrovni ako písané pravidlo a na neformálnej úrovni ako sociálna kontrola. Normy, vedome alebo podvedome, nám dávajú pocit istoty, že naše správanie/konaie je normálne a utvrdzujú nás v tom, že tak sa máme správať.

Hodnoty nás utvrdzujú zase v tom, že sa tak aj naozaj chceme správať.

Kultúrna pluralita je postavená na teoretickom princípe uznávania jednotlivých spoločností (národov, etník, rás, náboženstiev) za rovnocenné. Preto je potrebné tolerovať odlišný spôsob života iných a rešpektovať existenciu odlišných hodnôt a noriem.

06

AKTIVITA Č.1: SOM ORIGINAL

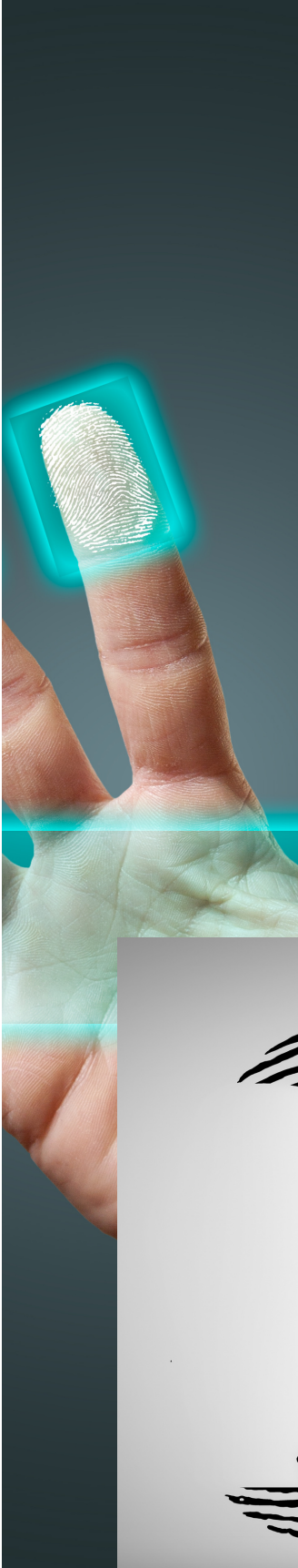
Potreby: predtlačené A4 odtlačky prstov v počte x študentov v triede.

Trvanie: 25 minút + 20 minút diskusia (opakujúce sa identity, výnimočné, viacvrstevné, celkový pocit pri seba-objavovaní).

Dôležité: plne rešpektujeme klímu v triede, resp. právo na súkromie, pokiaľ by niekto cítil diskomfort pri zverejnení svojho odtlačku.

BE ORIGINAL

07

POSTUP:

1. vopred vytlačené odtlačky prsta obdrží každý zo študentov, formát A4 (súčasť tohto materiálu),
2. úlohou je napísať do "rýh" minimálne 10 rôznych identít s ktorými sa študent identifikuje,
3. a 10 povahových črt a vlastností, ktoré ho/ju vystihujú,
4. kto chce - uvedie svoje meno, kto nie - dá si vlastný symbol a obrázky sa vystavia počas najbližších dní v triede pre ďalšie zamyslenie, doplnenie a vzájomné spoznávanie,
5. aktivita posilňuje sebadôveru u študentov, rešpekt voči odlišnostiam,
6. motivuje a formuje identitu,
7. podporuje komunikáciu a dôveru v školskom prostredí, eliminuje riziká šikanovania.

08

AKTIVITA Č. 2: PESTRÝ KVET IDENTITY

Potreby: A4 biely papier, pero, farbičky, fixky.

Trvanie: 30 minút + 15 resumé o tom ako vnímame seba/ako nás vidia spolužiaci/identita triedy a školy.

Dôležité: plne rešpektujeme klímu v triede, resp. právo na súkromie pre každého.

Aktivita vychádza z predpokladu, že identita každého z nás je viacvrstevná a premenlivá v čase. To znamená, že jednotlivca nemožno vnímať len cez jednu vybranú časť identity (dievča/chlapec, Slovák/Slovenka, študent/-ka, sestra/brat, atď.). Naša identita sa skladá z mnohých fragmentov, ktoré závisia na individuálnom kontexte a životnej etape každého.

Cieľom aktivity je reflexia na vlastnú identitu, vytváranie priestoru pre rešpekt voči odlišnostiam, reflexia konkrétnych vrstiev vlastnej identity jednotlivca namiesto skupinového zovšeobecňovania. To znamená, že študenti sa zameriavajú najskôr sami na seba, a až neskôr počas diskusie sa vyjadria aj k skupinovej identite - ktorou rozumieme príslušnosť k triede a škole (aktivity zamerané na skupinovú identitu obsahujú vzdelávacie materiály č. 2, 3 a 6).

09

Zadanie pre pedagóga: sebazpoznávanie môže byť náročné, avšak tvorí nevyhnutnú súčasť pre rozvíjanie našich vzťahov s druhými. Čím viac a lepšie poznáme sami seba, tým zreteľnejšie môžeme pochopiť vzťahy s ostatnými. Študenti odpovedajú samostatne, každý sám za seba na šesť položených otázok.

Postup: napíšte si prosím pod seba čísla 1 až 6. na čistý papier A4, nechajte si odstupy podľa veľkosti vlastného písma, aby sa vám dobre vpisovalo. Je potrebné zdôrazniť, že **každá odpoveď musí byť odlišná (nesmie sa opakovať) a používajte kombináciu prídavné + podstatné meno.**

Keď budú všetci pripravení, začína pedagóg s kladením otázok, cca s krátkymi 10 - 15 sekundovými pauzami. Študenti budú zrejme prekvapení, že dostávajú stále tú istú otázku. V prípade bezradnosti, ich skúste inšpirovať, posmeliť.

Na nasledujúcej strane uvádzame otázky pre študentov, v zátvorke sú len príklady spojenia prídavné a podstatné meno - každý študent napíše podľa seba na základe svojich pocitov či príslušnosti.

10

1. **KTO SI?** (hnedooký Slovák)
2. **KTO SI?** (najstarší Syn)
3. **KTO SI?** (slniečkovský Bratislavčan)
4. **KTO SI?** (mierumilovný Moslim)
5. **KTO SI?** (zasnený Cestovateľ)
6. **KTO SI?** (peer Mediátor)

Akonáhle odpovedia na poslednú odpoveď, nechajte zdieľať ich dojmy a pocity. Triedu – v ideálnom prípade – rozdelíme do trojíc (pokiaľ niekto nechce, nemusí ukázať svoje odpovede), podstatné je, aby študenti mali dostatok priestor pre zdieľanie zážitku a nových pocitov z aktivity (max 7 minút).

Z pozície pedagóga zatiaľ nič nekomentujete, zostávate v roly pozorovateľa.

Aktivita prejde do druhej časti - podľa záujmu a času - kde treba podčiarknuť skutočnosť, že hoci na pohľad jednoduchá otázka, odpovede na ňu jednoduché určite nie sú. Avšak aktívne sebaopoznávanie a sebauvedomovanie prispieva k nášmu osobnostnému rozvoju a lepšiemu pochopeniu súvislostí v živote.

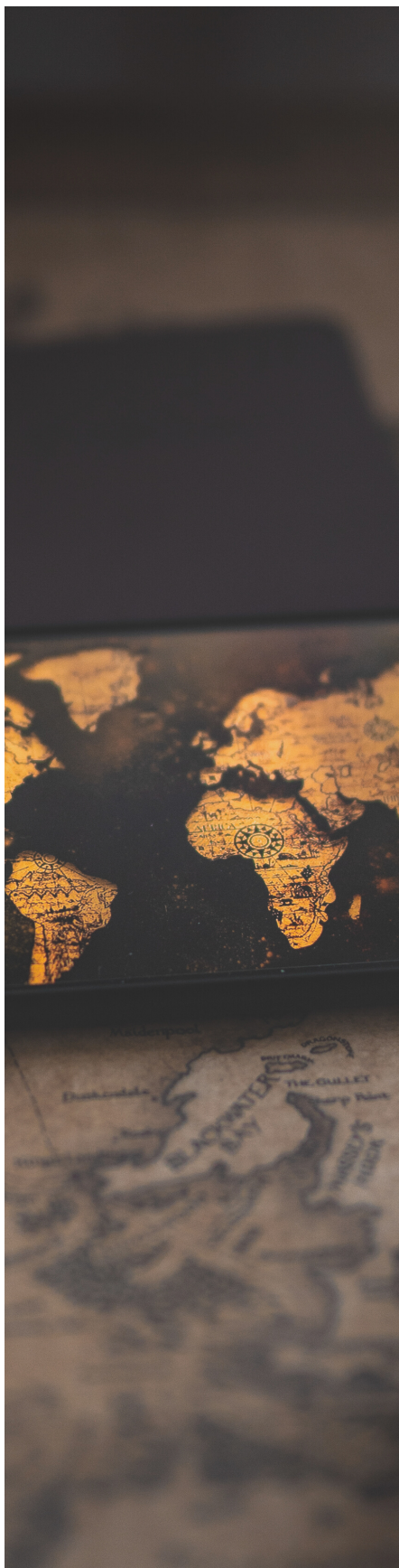
11

Pokračujeme v bádání seba samého - jadro aktivity: každý si nakreslí kvet s 8 okvetnými lístkami. Stred aj okvetné lístky by mali byť dostatočne veľké, aby sa tam dalo písať. Okvetné lístky môžu byť odlišných farieb aj tvarov, podľa pocitov študentov vo vzťahu k svojej identite.

Študentov vyzveme k tomu, aby si do stredu kvetu napísali svoje meno a zamysleli sa nad ostatnými časťami kvetu, rôznymi identitami, ktoré spolu tvoria to, kým vlastne sme. Zamyslite sa, aké všetky „komponenty“ nás tvoria, našu osobnosť.

Môžete zvoliť odpovede z prvej časti, ale nemusíte. Lístky nemusia byť symetrické, môžu byť rôznych veľkostí v zhode s intenzitou identity. Keď je niektorá významnejšia ako ostatné, tak bude najväčšia a najvýraznejšia. Vyzvite študentov ku kreativite a rozmanitosti farieb.

Potom nastáva rotácia kvetov, výmena medzi spolužiakmi, pričom sa každý zamyslí nad osobnosťou toho koho meno je uvedené v strede kvetu a napíše mu identitu - tak ako ho vníma on/ona. Do jedného lístka je možné napísať aj viac pojmov.

12

RESUMÉ

Ktoré časti kvetu boli jednoduché na vyplnenie?
A naopak, čo bolo náročné?

Ktorú časť svojho kvetu máte najvýraznejšiu?
Je najvýraznejšia identita pre vás zároveň najdôležitejšia?

Ktoré charakteristiky sa menia počas života?
Keď vás niekto stretne prvýkrát, čo si na vás všimne ako prvé?

Keď sa pozriete na svoj kvet, ktoré z charakteristík sú viditeľné?
Môžeme posudzovať iných na základe oblečenia či vzhľadu?

Je podľa vás dôležité, aby sme poznali identitu iných?
Čo nám to môže dať?

A čo sa môže stať vtedy, keď sa o toto poznanie nesnažíme?
Ako by vyzeral kvet identity našej triedy/školy?

13

VÝSTUP Z AKTIVITY:

Spísaný zoznam námetov ako spoznávať a rozlišovať cudzích cez prizmu “pestrého kvetu identity” a vyhnúť sa tak zovšeobecňovaniu a predsudkom v situácii:

“*Máme novú spolužiačku / nového spolužiaka v triede.*”

ZÁVEREČNÁ BODKA:

Známy výrok Alberta Einsteina (1879–1955), nemecko-amerického fyzika a zakladateľa teórie relativity:

“*Je to smutná epocha, keď je ľahšie rozbiť atóm ako predsudky.*”